

ZE ZJAWISK INTERFERENCJI
NA POGRANICZU JĘZYKOWYM
SŁOWIAŃSKO-NIEMIECKIM

Obok prasłowiańskiego wyrazu używanego dla znaczenia 'owoc dębu' *želōdb, mającego swoje formalne odpowiedniki i kontynuanty we wszystkich językach słowiańskich¹, spotykamy również wyrazy utworzone od rdzenia **dąb-*, takie jak pol. *dębiana*, *dębinka*, *dębówka*. W polszczyźnie wyrazy te dobrze są poświadczone w dialektach śląskich², gdzie występują na znacznym obszarze centralnym: w Namysłowskim, Kluczborskim, Opolskim, Niemodlińskim, Gliwickim, Prudnickim, Kozielskim, Raciborskim i Rybnickim, w sumie w 18 punktach Śląska, z czego formacja *dębiana* w trzynastu punktach (nr 14, 23, 28, 30, 33, 39, 42, 43)³, *dębinka* w dwóch (nr 10 i 12), *dębówka* w dwóch (nr 22 i 27) w różnych oczywiście odmiankach głosowych (dla których por. AJŚ II, op. cit., mapa 196), jeden raz *dąbek* (|| *dębiana*, nr 30), nie licząc poświadczonego na pograniczu językowym polsko-słowackim (Oszeźadnica, nr 56) wyrazu *dymp* 'żołądz'. Wyrazy te występują na wskazanym obszarze już to obocznie z wyrazem *żołądz* (w różnych formalnych jego odmiankach, por. AJŚ II, op. cit., mapa 196), już to jako jedyne określenie 'owocu dębu'; W kilku punktach pojawiają się one w odrębnym znaczeniu 'galas, narośl na liściach dębu'⁴.

Poza dialektami śląskimi wyrazy od rdzenia *dęb-* w znaczeniu 'żołądz' poświadczone są kilkoma zaledwie (i to nie najpewniejszymi) przykładami (z Małopolski) w *Słowniku gwar polskich* J. Karłowicza: *dębiana* 'żołądz' (dwa przykłady), *dębówka* 'żołądz' (1 przykład) i zestawienia: *dębowe jabłko* 'żołądz' (jeden przykład); Nb. w innym znaczeniu *dębowe wyrostki* 'gallae' (czyli 'galasy') (jeden przykład).

¹ Por. pol. *żołądz*, cz. *żałud*, słowac. *żałud'*, g.łuż. *żoldź*, d.łuż. *żoluź*, ros. *жёлудь*, ukr. *ж'олудь*, br. *ж'олудзь*, bułg. *ж'елуд*, serb.-chorw. *жёлуд*, słoweń. *želod*, M. Фасмер, *Этимологический словарь русского языка*, перевод с немецкого и дополнения О. Н. Трубачева, t. II, Moskwa 1967, s. 44.

² Por. A. Zaręba, *Atlas językowy Śląska*, t. II, cz. 1: mapa 196 *żołądz* oraz cz. 2: komentarz do wymienionej mapy, s. 58—9, Kraków 1970.

³ Por. również *damžůnka* 'Eichel', 'Gallapfel' (czyli 'żołądz' i 'galas') w słowniku R. Olescha, *Der Wortschatz der polnischen Mundart von Sankt Annaberg*. Wiesbaden 1958, s. 34.

⁴ Por. AJŚ II, op. cit., komentarz do mapy 196: punkty nr 19, 24, 44.

Zanik ogólnosłowiańskiego określenia owocu dębu, pol. *żołądz*, i zastąpienie go innym wyrazem, jest zjawiskiem zastanawiającym. Chodzi przecież o zanik starego wyrazu używanego na oznaczenie owocu rozpozszechnionego drzewa, przy tym owocu, który ma pewne zastosowanie i znaczenie dla gospodarki leśnej i łowiectwa jako karma dla niektórych zwierząt. Wyrazy oznaczające powszechnie, ogólnie znane pojęcia — przedmioty, a więc wyrazy należące do podstawowego zasobu leksykalnego ogólnosłowiańskiego, do tego wyrazy oznaczające rzecz przydatną w gospodarce, nie ulegają tak łatwo zanikowi i zastąpieniu przez inne. Warto się więc tej sprawie przyjrzeć bliżej.

Przeglądnięcie odpowiednich słowników pozwala nam na kilka istotnych ustaleń. Po pierwsze okazuje się, że obchodzące nas tu wyrazy utworzone od rdzenia **dąb-*, jak *dębianka*, *dębinka*, *dębówka* (o innych jeszcze będzie mowa) poświadczone są szerzej zarówno w języku polskim, jak też innych językach słowiańskich. I, co ważne, poświadczone są w kilku znaczeniach, z których nas szczególnie obchodzą dwa: rzadkie i dialektyczne 'owoc dębu, żołądz' oraz powszechnie, literackie i gwarowe 'galas, narośl na liściach dębu'.

Znaczenie drugie dobrze jest udokumentowane w historii polszczyzny. W *Słowniku staropolskim* znajdujemy je⁵ z XV i przełomu XV/XVI w. dla wyrazów: *dębianka*⁶, *dębówka*⁷ oraz *dębnik*⁸. Dla okresu późniejszego mamy przykłady u Lindego: *dębianka*, *dębionka* z XVI i XVIII w.⁹ oraz *dębnik* 'dębianka, galas' z XVII (1649 r.).

Z wymienionych wyrazów najlepiej jest zaświadczony wyraz *dębianka*, przytaczają go Knapski¹⁰ oraz Trotz¹¹; wyraz, który występuje do dziś

⁵ Por. 'galasówka, narośl na liściu dębu, galla', *Słownik staropolski PAN* pod red. S. Urbańczyka, t. II, z. 1 (7), Warszawa 1956.

⁶ Por. Sstp II, op. cit., s. 48—49: *Dambyanky* galla 1419..., *Galla* est quedam herba et fructus querci vlg. *d[y]abyanka* 1450...; *D[y]ambyanka* galla 1464...; *Dobyanka* galla 1472... oraz 1475; *Dambyanka* galla 1478...; *Dobyanka* gallacium...; *Dąbyanką* galla ca 1500; *Dembyanky* galla ca 1500...“.

⁷ *Ibid.*, „*Dambowka* galla ca 1465...“.

⁸ *Ibid.* „*Dambnik* galla 1457...“.

⁹ Por. „*Dębianka*, *dębionka*... nie jest to owoc dębu, ale obrastające gniazdo pewnego owadu...“ (*Botanika*... Czempnińskiego 1785, ... „Są *dębianki* pod liściem i *dębionki* (kursywa moja, AZ) przy szypułce; przydają się dla farbierzów i na atrament do pisania“ (Ładowskiego, *Historia naturalna*... 1780 oraz Cresc. 465, Crescencjusza *Księgi o gospodarstwie* 1542; Nb taka data wydania zamiast mylnie podanej przez Lindego 1549, por. S. Hrabec, F. Peplowski, *Wiadomości o autorach i dziełach cytowanych w „Słowniku Lindego“*, Warszawa 1963, s. 48).

¹⁰ Wg wydania z 1621 sub *Galds*: „*dębianka* cudzoziemska i naska 'Galla'“.

¹¹ Podany wprawdzie jako przestarzały (względnie niepewny) „*dębianka*, *dębionka*, f. 'galas, Gallapfel, noix de galle de chêne“, czyli 'galas'.

dnia w polszczyźnie¹², używany jako nazwa gatunkowa, por. *galasówka dębiana*, *Cynips quercus folii* 'pospolity gatunek z rodziny Cynipidae'¹³.

Nie będę tutaj omawiać historii i formy przytoczonych wyrazów ani w języku polskim, ani w innych językach słowiańskich. Ograniczę się do stwierdzenia, że niektóre z podanych dla polszczyzny formacji odnajdujemy w innych językach słowiańskich, por. ros. *дубянка*, czeskie *duběnka*¹⁴, słowackie *dubienka*, w niektórych językach słowiańskich inne jeszcze formacje, por. słoweńskie *dobljica*, połabskie *dǫbʹonkǎ*¹⁵, oraz że podstawowym znaczeniem interesujących nas wyrazów jest 'galas, narodził na liściach dębu'¹⁶. Bliżej natomiast zajmiemy się sprawą zmiany znaczenia omawianych wyrazów.

Znaczenie 'żołędź' dla wyrazu *dębiana* (i innych derywatów od rdzenia **dǫb-*) jest znaczeniem rzadkim. W polszczyźnie spotykamy je tylko w określonej części dialektów, mianowicie w gwarach śląskich (i sporadycznie w Małopolsce)¹⁷. Lokalizacja wyrazów *dębiana*, *dębinka*, *dębówka* w znaczeniu 'owoc dębu' w dialektach śląskich, i to na znacznym ich obszarze, nie jest, jak się zaraz okaże, przypadkowa. Identyczne zjawisko zmiany znaczenia derywatów od rdzenia **dǫb-* spotykamy w bliskim sąsiedztwie Śląska, mianowicie na obszarze łużyckim.

Zarówno w dialektach górno- jak też dolnołużyckich obok starych wyrazów utworzonych od prasł. *želǫdь 'owoc dębu'¹⁸ spotykamy w kilkunastu punktach gwarowego obszaru łużyckiego różne (pod względem budowy słotwórczej i formy głosowej) wyrazy, jak:

a) <i>dubjanka, dubjenka</i>	d) <i>dubjónk, dubjenka</i>
b) <i>dubjank, dubjenk</i>	e) <i>dubjawka, dubjawk</i>
c) <i>dubjónki, dubjenki</i>	f) <i>dubik, duberink, dubk, dubcyk</i> ¹⁹ .

¹² Podaje go *Słownik warszawski* oraz *Słownik języka polskiego* pod redakcją W. Doroszewskiego; ostatni w znaczeniach 'galas' oraz 'owad, odmiana galasówki'.

¹³ *Wielka encyklopedia powszechna PWN*, IV, 1964, s. 83 sub Galasówki.

¹⁴ *Duběnka* oraz formy *dubenska, dubinka* 'galas' dobrze są poświadczone w starszych okresach czeszczyzny od XV w. począwszy, por. J. Gebauer, *Slovník staročeský*, I—II, Praga 1903—13 oraz J. Jungmann, *Slovník česko-německý*, I—V, Praga 1835—39, gdzie też kilka derywatów, np. *duběnkový*, co świadczy o żywotności wyrazu.

¹⁵ Pochodząca z prasł. *dǫbrjanska, 'oakgall, gallnut' (Eich-Appfel), por. K. Polański i J. A. Sehnert, *Polabian-English dictionary*. Haga—Paryż 1967, s. 54.

¹⁶ Por. np. objaśnienie wyrazu *dubienka* dla języka słowackiego 'gulovitý útvar, na listoch a vetvách duba, spôsobený cudzopasným hmyzom', *Slovník slovenského jazyka SAV* pod red. Š. Peciaru, I. Bratysława 1959.

¹⁷ Jako gwarowe przytacza (za SGP) wyrazy *dębiana* i *dębówka* *Słownik warszawski*.

¹⁸ Takich jak *žouč, žouš, žoluš, želuš, zoluš* i in., por. *Sorbischer Sprachatlas*, III, *Floristische und faunistische Terminologie*, bearbeitet von H. Fasske, H. Jentsch und S. Michalk, Budziszyn 1970, mapa nr 103 *želǫdь 'Eichel' oraz komentarz do tejże mapy, s. 244—245.

Wymienione wyrazy, wykazujące, jak widać, znaczne zróżnicowanie morfologiczne, występują na obszarze łużyckim, nieraz obocznie w tym samym punkcie, z kontynuantami prasł. *želqđb. Oprócz tego, na co należy tu zwrócić uwagę, wyrazy *dubjanka* i inne formacje od rdzenia **dqb-*, zaświadczone są w dialektach łużyckich w ich pierwotnym znaczeniu 'galas'²⁰.

Obserwujemy więc w dialektach łużyckich oraz polskich dialektach śląskich identyczne zjawiska. Są to: 1. występowanie obok kontynuantów starego rdzenia *želqđb 'owoc dębu' nowych w tym znaczeniu wyrazów utworzonych (za pomocą różnych formantów) od rdzenia **dqb-*; 2. występowanie prasł. wyrazu *dqběnska (oraz innych derywatów od rdzenia **dqb-*) w pierwotnym znaczeniu 'galas, narodził na liściu dęba'.

Powstaje teraz pytanie czy owa identyczność zjawisk jest przypadkowa, czy też ma jakąś wspólną przyczynę. Z pozoru zdawać by się mogło, że w zasadzie wszędzie się mogło dokonać przesunięcie znaczenia wyrazu pierwotnie oznaczającego 'galas' w kierunku znaczenia 'żołądz'. Idzie tu bowiem o dwa, różne wprawdzie desygnaty, ale wykazujące pewną wspólną cechę, jaką jest zjawisko powstawania na tym samym drzewie owocu czy narodził, w obu wypadkach podobnej wielkości i kulistego kształtu. Gdyby istotnie tak było, moglibyśmy oczekiwać wtedy zmian semantycznych obu wyrazów w obu kierunkach, czyli pomieszania znaczeń. Tymczasem przesunięciu znaczeniowemu uległ jeden tylko z dwóch wyrazów, mianowicie wyraz *děbianka* 'galas' ⇒ 'żołądz', nie zmienił natomiast pierwotnego znaczenia wyraz *žolqđž* 'owoc dębu'.

Trzeba więc przypuścić, że musiała istnieć jakaś wspólnie działająca przyczyna, która doprowadziła do zmiany semantycznej wyrazu *děbianka*. Można się jej dopatrzeć we wpływie obcym, mianowicie niemieckim, który na obszarze językowym łużyckim i w polskich dialektach śląskich w znacznym stopniu się przejawia. Niemieckim określeniem 'owocu dębu' jest utworzony od wyrazu *Eiche* 'dąb' derywat (*die*) *Eichel*. Ten właśnie wyraz dobrze w poczuciu dwujęzycznej ludności rozumiany jako pochodzący od rzeczownika *Eiche* oznaczającego 'dąb', mógł się stać przyczyną zmiany semantycznej starego wyrazu *dqběnska z jego pierwotnego znaczenia 'galas' na wtórne 'żołądz'.

Za takim wyjaśnieniem zmiany semantycznej wyrazu *dqběnska (i innych derywatów) przemawia występujące w językach słowiańskich znajdujących się pod wpływem języka niemieckiego, pełniące funkcję języka urzędowego, a także szkolnego, zjawisko zaniku niektórych rodzimych wyrazów z zakresu terminologii specjalnej i zastępowania ich zapożyczeniami. Tak np. w polskich dialektach śląskich znany jest fakt

¹⁹ Szczegóły formalne jak też rekonstrukcja budowy słowotwórczej podane są w komentarzu do mapy 103, SSA, III, op. cit., s. 244—245.

²⁰ Por. szczegóły w komentarzu do mapy 103, SSA III, op. cit., s. 244, szpalta druga.

zapominania niektórych polskich wyrazów z dziedziny przyrody żywej i użycia wyrazów niemieckich. Uczeń słyszał w szkole, czytał w podręczniku zoologii i botaniki niemieckie określenia zwierząt i roślin. Przyswajał sobie w ten sposób niemiecką terminologię specjalną, której odpowiednika polskiego w szkole nie poznawał. Znał oczywiście z domu rodzime wyrazy m. in. z zakresu przyrody żywej dotyczące najpowszechniejszych pojęć używanych w życiu codziennym. Przy pojęciach natomiast i rzeczach rzadziej występujących wyrazy polskie służące do ich nazwania mogły ulec odsunięciu na drugi plan, a potem i zapomnieniu. Mogły też ginąć, jak się na przykładzie *żołędzi* okazuje, wyrazy oznaczające przedmioty powszechnie znane (por. również niżej przytoczone nazwy dobrze znanych zwierząt, jak *tchórz* znany w gospodarstwie szkodnik, czy tak powszechny mięczak jak *ślimak* itp.). Miejsce ich zajmowały stałe w szkole używane terminy niemieckie, mające również (poza pamięciową) i tę przewagę nad rodzimymi gwarowymi, że pierwsze były określeniami literackimi języka urzędu, szkoły i kontaktów ze światem (tak na Śląsku do 1945 r.) drugie natomiast ograniczały się jedynie do języka domowego, małej społeczności rodzinnej czy wiejskiej i nie miały oparcia w literackiej polszczyźnie. W ten sposób można sobie tłumaczyć używanie przez ludność śląską, doskonale na codzien i powszechnie po polsku mówiącą, niemieckich zapożyczeń z dziedziny przyrody, np. *hamster*, *fiśoter*, *harynek*, *daks*, *iltis*, *śneka*, *huflatic*, *haudrich* itp. zamiast rodzimych *chomik*, *wydra*, *śledź*, *borsuk*, *tchórz*, *ślimak*, *podbial*, *ognicha* czy *łopucha* itp. Zapożyczeń używanych nb. nieraz obocznie z polskimi wyrazami, por. *daks* || *jaźwiec*, *śneka* || *ślimak* itp.²¹

Identyczne zjawisko wypierania rodzimych wyrazów i zastępowania ich zapożyczeniami z niemieckiego obserwujemy w dialektach łużyckich, dla których przytoczymy (za atlasem łużyckim²² przykłady: *afa* 'małpa' (mapa 6), *mərdar* 'kuna' (mapa 8), *hařivk* || *hařevk* || *žarek* 'śledź' (mapa 44), *śneka* 'ślimak' (mapa 53), dłuż. *bom* obok głuż. *štom* 'drzewo (rosnące)' (mapa 86), dłuż. *fařženy* 'fiołki' (mapa 118), *kamyľe* || *kamyľki* 'rumianki' (mapa 122), nawet *lynda* w pn.-wschodnim skrawku gwar dolnołużyckich wobec pozostałego obszaru łużyckiego, na którym panuje *lipa* (mapa 133) itp.

Obok zjawiska zapożyczania wyrazów niemieckich jako obcych obserwujemy w języku ludności dwujęzycznej zjawisko przyswajania za pomocą asymilacji głosowej i gramatycznej, a także za pomocą przekładania obcych elementów na rodzime. Co do ostatniego sposobu, to wyróżnić

²¹ Por. o tym A. Zaręba, *Polskość Śląska w świetle słownictwa*, JPol XLVI, 1966, s. 91 oraz A. Zaręba, *Atlas językowy Śląska*, op. cit., t. IV, mapy (i komentarze) nr: 526 *Chomik*; 587 *Śledź*; 522 *Borsuk*; 523 *Tchórz*, *Mustela putorius* L.; t. I, nr 157 *Ognicha*, *Sinapis arvensis* L. i (lub) *Łopuch*, *Rhaphanus raphanistrum* L.

²² Por. *Sorbischer Sprachatlas*, op. cit., t. III.

w nim można kilka grup. Należą tu więc tzw. kalki, jakimi są śląskie gwarowe przełożone z niemieckiego: *pogańskie krupy* 'tatarka' ← niem. *Heidekorn*; *stará dziewka* 'stara panna' ← niem. *alte Jungfer*; *borowy* 'gajowy' lub 'leśniczy' ← *Förster*; *janiki* || *johanki* || *hanyski* 'porzeczeki' ← niem. *Johannisbeeren*; *spodnioki* 'kalesony' ← *Unterhosen*; *janiczek* 'robaczek świętojański' ← niem. *Johanniskäfer* itp.

Tutaj można również przytoczyć przykłady łużyckie, jak *janski bruk* 'robaczek świętojański' ← niem. *Johanniskäfer*; *dejšćikowa waka* 'dżdżownica' ← niem. *Regenwurm*; *běły buk* 'grab' ← niem. *Weissbuche*; *mrojowa kopica* 'mrowisko' ← niem. *Ameisenhaufen*²³.

Osobną grupę tworzą tzw. zapożyczenia semantyczne, które powstają z rodzimych, istniejących w gwarze śląskiej wyrazów o określonym znaczeniu, przez przejęcie nowego znaczenia pod wpływem obcym (do czego dochodzą też niekiedy procesy słowotwórcze), jak np. *jutro* || *jutrzina* || *jutrzisko* 'miara powierzchni ziemi' ← niem. *Morgen* 'ranek' (nb. przysłówki *morgen* 'jutro') i 'morga'; *macocha* || *macecha* || *macoszka* 'bratek, *Viola tricolor* L. *maxima*' ← niem. *Stiefmutter* 'macocha' i 'bratek'; *gruszka* 'żarówka' ← niem. *Birne* 'gruszka' i 'żarówka' itp.

Niekiedy obserwujemy obydwie zjawiska w zapożyczeniach z niemieckiego, kalkę i zapożyczenie semantyczne, jak w wyrazie śląskim *špiki* 'skronie' ← niem. *Schläfe* 'skroń', ale *Schlaf* 'sen', to śląski *špik*²⁴.

I tu dochodzimy do wyjaśnienia zmiany znaczenia wyrazu *dębianka* (i innych derywatów) 'żołądz': Jest to prawdopodobnie zarówno w gwarach łużyckich, jak też w polskich dialektach śląskich, zapożyczenie semantyczne z niemieckiego *Eichel* 'żołądz', ale zapożyczenie pośrednie. Powstało ono bowiem nie jako wyłączny, od żadnego wzoru rodzinnego niezależny, przekład obcego *Eich-el* na formę łużycką czy polską (śląską), ale na podstawie istniejącej już od dawna starej nazwy *doběnyka — łuż. *dubjanka*, pol. śl. *dębianka* (względnie innych derywatów od rdzenia *dob-). Ta stara nazwa oznaczająca 'galas, narośl na dębie' uległa w części obszaru łużyckiego i polskiego zmianie znaczenia na 'żołądz' pod wpływem niemieckiego formalno-znaczeniowego wzoru *Eich-el*; wzoru rozumianego, odczuwanego i tłumaczonego przez dwujęzyczną ludność słowiańską jako *dob + sufiks = 'żołądz', co doprowadziło do skojarzenia z istniejącym wyrazem łuż. *dubjanka*, pol. *dębianka* i zmiany jego znaczenia 'galas' ⇒ 'żołądz'.

²³ Por. *Sorbischer Sprachatlas*, op. cit., t. III, mapy nr 73, 52, 102, 76.

²⁴ Por. A. Zaręba, *Polskość Śląska w świetle słownictwa*, JPól, op. cit., s. 94 oraz A. Zaręba, *Atlas językowy Śląska*, op. cit., t. II, mapy i komentarze nr: 65. a) *Jutrz-ina* (-isko) '1/4 ha', b) *Joch* 'ok. 1/2 ha'; 85. *Tatarka* — gryka, *Fagopyrum* Mill.; 159. *Bratek ogrodowy*, *Viola tricolor* L. *maxima*; 204. *Leśniczy* i 206. a) *Borowy*, b) *Myśliwiec* 'leśniczy' lub 'gajowy'; 230. *Porzeczeki*, *Ribes vulgare* Lam.; 249. *Kalesony*; t. III, nr 390. *Żarówka*; t. IV, nr 603. *Robaczek świętojański*, *Lampyrus noctiluca*; nr 610. *Skroń* oraz 611. *Sen* (*spanie*).

Oczywiście pozostaje jeszcze szereg spraw, które by wymagały wyjaśnień i odpowiedzi. Np. jaki jest udział spontanicznej zmiany semantycznej wyrazu *dębiana* od znaczenia 'galas' do znaczenia 'żołędź', a jaki udział wzoru niemieckiego *Eich-el*: wiadomo, że *dębiana* 'żołędź' poświadczona jest (wprawdzie słabo) poza Śląskiem (przykłady z Małopolski w SGP), a z drugiej strony brak wyrazu *dębiana* (czy innych derywatów od rdzenia **dob-*) w znaczeniu 'żołędź' na obszarze kaszubskim również na wpływy niemieczyzny wystawionym²⁵. Dalej, kiedy się zmiana znaczenia dokonała? Charakterystyczne jest to, że w starych okresach języka polskiego i czeskiego wyraz *dębiana* i inne derywaty zaświadczone są tylko w znaczeniu 'galas', w łużyceżyźnie dla XVIII w. Pötzsche w swoim słowniku²⁶ notuje też tylko znaczenie 'galas'. Dlaczego zanikła stara prasłowiańska nazwa *żołędź*, określenie powszechnie znanego każdemu owocu dębu mającego wartość użytkową jako karma?

Takich i innych jeszcze pytań można by postawić więcej. Nie będę ich tu wyliczać ani na przykładowo wymienione odpowiadać. Pominę tu również sprawę znaczenia wyrazu *dymp* 'żołędź' na pograniczu polsko-słowackim (por. przytoczony wyżej z AJŚ punkt nr 56, Oszczadnica). W naszych bowiem rozważaniach chodzi o pokazanie na przykładzie wyrazu *doběňka identycznych procesów, jakie zachodzą na obszarach słowiańskich podlegających wpływom niemieczyzny. Chodzi dalej o zwrócenie uwagi na tzw. semantyczne zapożyczenia pośrednie, jakich przykładem jest wyraz łużycki *dubjanka* i pol.-śl. *dębiana* w znaczeniu 'żołędź', czyli na jedno z interesujących zagadnień interferencji językowej na pograniczu słowiańsko-niemieckim. Chodzi wreszcie o problem wzajemnych związków polsko-łużyckich²⁷, które się również przejawiają we wspólnych tendencjach przejmowania wyrazów niemieckich oraz sposobach ich przyswajania²⁸.

²⁵ Por. F. Lorentz, *Pomorantisches Wörterbuch*. Berlin 1958, w opracowaniu F. Hinzgo oraz B. Sychta, *Słownik gwar kaszubskich I*, Wrocław—Warszawa—Kraków 1967.

²⁶ Por. SSA, III, op. cit., s. 244.

²⁷ Pisano o tym kilkakrotnie, por. bibliografię w pracy M. Gruchmanowej, *Gwary Kramsk, Podmokli i Dąbrówki w województwie zielonogórskim*. Lubuskie Towarzystwo Naukowe, Zielona Góra 1969.

²⁸ Por. o tym w A. Zaręba, *Ze związków językowych polsko-łużyckich*, JPol LIII 1973, s. 208—218.